

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1607/1-ХИ/13
06.11.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XV редовној седници, одржаној дана 06.11.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА, кандидата мр Чедомиле Маринковић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 04.02.2014. године.

Кандидат мр Чедомила Маринковић објавила је рад: Founder's model – representation of a maquette or the church? ЗРВИ 44/1 (2011), 145-152.)

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
04/1-2 бр.6/2589 (број захтева)	
7.11.2014. (датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Чедомиле (Василије) Маринковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИ
ДАТ

Чедомила (Василије) Маринковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Конструисање оквира нарације: представе архитектуре у Сарајевској хагади и

илуминираним сефардским хагадама 14. века

Универзитет је дана 4.02.2014. својим актом под бр 612-221/2/14 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Конструисање оквира нарације: представе архитектуре у Сарајевској хагади и

илуминираним сефардским хагадама 14. века

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Чедомиле (Василије) Маринковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 26.06.2014. одлуком факултета под бр 906/1-ХП/5 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Јелена Ердељан	доцент	историја уметности	Филозофски ф.
2.	др Ненад Макуљевић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3.	др Иван Стевовић	доцент	исто	Филозофски ф.
4.	Елизар Папо	редовни проф.	исто	Бен-Гурион универзитет у Негеву, Израел

Наставно-научно веће факултета прихватило је звештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној 6.11.2014. дана

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Милош Арсенијевић</u>
---	--

**НАСТАВНО НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду нас је на својој редовној седници, одржаној дана 26.6.2014. године, изабрало у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** коју је поднела докторанд Чедомила Маринковић. Након увида и подробног разматрања поднете докторске дисертације, слободни смо да поднесемо следећи

Реферат о завршеној докторској дисертацији

Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Чедомила Маринковић рођена је у Београду 1969. године. Студије историје уметности завршила је 1995. године на Одељењу за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду где је одбранила дипломски рад на тему *Живот као уметност – сликарски опус Петра Омчикуса*, код ментора проф. др Јерка Денегрија. На истом Одељењу, године 2005, одбранила је магистарски рад на тему *Представе архитектуре на ктиторским портретима у српској и византијској уметности*, код ментора проф. др Марице Шупут. Године 2012. пријавила је тему докторске дисертације **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** код доц. др Јелене Ердељан, чија је израда одобрена 2013. године. Од стицања дипломе на Одељењу

за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду до данас радила је и била ангажована на више послова у струци. Од 2005. до 2009. године била је асистент на предмету Историја уметности XIX и XX века на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу а од 2009. до 2013. године асистент на предмету Општа историја уметности на Факултету драмских уметности Универзитета уметности у Београду. Објавила је више стручних и научних радова у земљи и иностранству. Узимала учешћа и излага на више научних скупова, конференција и симпозијума у земљи и иностранству. Године 1998. објавила је књигу *Петар Омчикус, сликар*, у издању Галерије САНУ, у Београду, а године 2007. књигу *Слика подигнуте цркве*, такође у Београду.

Докторска дисертација Чедомиле Маринковић **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** сачињена је на 212 страница компјутерски сложеног текста са напоменама и библиографијом, а укључује и 261 илустрацију која прати текст, приложену у електронском формату. Текст дисертације подељен је у дванаест поглавља, свако са више подпоглавља, а садржи и каталог проучаване релевантне споменичке грађе, опис рукописа и опис илустрација.

Предмет и циљ дисертације:

Докторска дисертација **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** има за предмет најпознатије илуминиране сефардске хагаде настале у оквиру каталонског круга илуминираних јеврејских рукописа позног средњег века, као што су Сарајевска хагада, Златна хагада, Рајландс хагада, и тзв. Двојна или братска хагада. Посебна пажња посвећена је сликаним представама архитектуре у поменутих рукописима, начину представљања унутрашњег и спољашњег простора као и средствима преношења архитектонских схема.

Уз наведене сефардске илуминиране хагаде, као компаративни материјал анализирани су и сцене са представама архитектуре из других хебрејских

илуминираних рукописа насталих током средњег века, као што су ашкенаске илустроване хагаде, илустроване библије и махзори.

У периоду између X и XV века, средњовековни хебрејски илуминирани рукописи представљају место сусрета и прожимања различитих култура. Стилски ослоњени на савремене школе књижне илуминације окружења у којем су настајали, они представљају јединствену грађу у којој се сустичу утицаји различитих култура средњовековне Европе и ширег медитеранског света, патрона и публике, локалних школа и универзалне традиције. Настале у оквиру и за потребе јеврејских заједница, илуминиране сефардске хагаде обележене су јасно израженим елементима познотичке уметности ширег европског културног круга и стога представљају веома значајан материјал на основу којег се може пратити процес апропријације и акултурације у окружењу њиховог настајања као и специфични начини визуелног изражавања јасно дефинисаног (верског и културног) идентитета једног ентитета у оквиру шире целине средњовековне визуелне културе.

До почетка XIV века приче повезане са пасхалним прослављањем Изласка из Египта престављају само део уобичајених хебрејских молитвеника. Илустроване хагаде се, као нови тип књиге, први пут јављају у Европи око 1300. године. У оквиру ове скупине илуминираних рукописа шпанске тј. сефардске хагаде XIV века представљају један од најбогатијих извора за познавање иконографије и начина визуелизације библијских сцена организованих у циклусе који прате библијски наратив од Стварања света до Изласка из Египта.

Циљ докторске дисертације **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** јесте стицање увида у укупни репертоар и различите начине представљања архитектонски обликованог простора као оквира, те значењске, симболичне одреднице горепоменутог наратива у сефардским хагадама позног средњег века.

Својом конструктивном природом и функцијом представе архитектуре успостављају оквир, позорницу за појаву наративне сцене. Циљ ове докторске дисертације је да анализира природу архитектуре која се приказује у илуминираним сефардским хагадама и њену функцију, њено значење у оквиру

сцене – декоративно, евокативно (меморијално) или “портретско”. Ова докторска дисертација за циљ има и установљавање модела који се преузимају у представљању архитектуре у илуминираним сефардским хагадама као и испитивање могућности постојања заједничких места, топоса, у представљању архитектуре у хагадама и другим врстама илуминираних хебрејских рукописа те односа са начином представљања архитектуре у средњовековним илуминираним хришћанским рукописима. Уз то, важан циљ дисертације **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** јесте и испитивање начина успостављања ликовних модела у средњовековној уметности и механизма њиховог преношења.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању:

Основне хипотезе од којих се полазило у изради докторске дисертације **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** тичу се чињенице да сликана архитектура представља основни композициони елемент великог броја сцена у илуминираним средњовековних хагада али и шире, у илуминацији свих јеврејских рукописа, библија, махзора и молитвеника. Начин представљања архитектуре показује како се одређени структурални елементи увек представљају сличним визуелним формулама што даје основу за претпоставку да постоји општи вокабулар ових елемената који се могу користити без обзира на сцену коју илуструју, тип рукописа па чак и конфесионалне разлике, а да је притом њихово значење уско одређено културним и конфесионалним контекстом наратива који они дефинишу.

Кратак опис садржаја дисертације:

У тексту Увода представљен је предмет и циљ истраживања. У другом поглављу насловљеном Досадашња истраживања – Сарајевска хагада и сефардске хагаде 14. века представљена је претходних истраживања средњовековних илуминираних јеврејских рукописа. Треће поглавље дисертације, **Јеврејска уметност:**

аникониичност, другост, акултурација: проблем метода, размотрени су методолошки оквири проучавања предмета истраживања и изнет закључак да је, супротно дуго увреженим предубеђењима, визуелна култура и визуелност као категорија уопште јеврејским заједницама средњег века била изразито развијена. Четврто поглавље докторске дисертације, Сфарад: историјске околности настанка и главне линије развоја јеврејске културе у Шпанији, износи податке релевантне за историјски и културолошки оквир настајања и употребе илуминираних рукописа који су предмет проучавања. У петом поглављу, Илуминиране хагаде: порекло, настанак, размотрено је питање настанка хагада као илустрованих књига у позном средњем веку а посебна пажња посвећена је енглеским и француским псалтирима као непосредним узорима за настанак уводних циклуса минијатура у сефардским хагадама. У оквиру шестог поглавља, Иконографске сцене са представом архитектуре у сефардским хагадама, пажња је поклоњена идентификовању модела као и иконографској и иконолошкој анализи сцена у разматраним илуминираним хагадама чији је важан саставни део сликана представа архитектуре. Седмо поглавље, Топоси – литерарна и визуелна општа места, са потпоглављем Врсте визуелне наратије, усмерено је ка разматрању архитектонских топоса као специфичних визуелних општих места. У оквиру осмог, насловљеног Архитектонска репрезентација: теоријско-терминолошка разматрања, и деветог поглавља, насловљеног Сценографија, евокација или нешто треће?, са више потпоглавља (Позадина – простор, Ентеријер, Рам – оквир, Архитектонски оквир као врста *mis-en-scene*-а, Грађена архитектура: Нојева, барка, Ковчег завета, вавилонска кула, Топографске представе, Храм) посвећена су анализи начина коришћења појединих архитектонских елемената као и представљање одређених врста архитектуре: простора, ентеријера, рама, архитектонског мизансцена, „грађене“ и „топографске“ архитектуре, у конструисању физичког и значењског оквира наратије. Десето поглавље, Морфолошки елементи представљене архитектуре, подељено је на потпоглавља у оквиру којих је разматрана иконографија појединих архитектонских елемената у сликаном украсу разматраних илуминираних хагада, Куле, Портали, Прозори, Решетке на прозорима, Кровови и Фасаде. Једанаесто поглавље, *Differentia specifica*: сликана архитектура у *Хагади са*

птичијим главама, посвећено је разматрању једне ашкенаске хагаде која потиче са почетка четрнаестог века, са циљем да се јасније сагледају специфичности архитектонске репрезентације у сефардским хагадама из истог периода. Коначно, у оквиру Закључка рекапитулирани су резултати истраживања из претходних поглавља и изнета теза о специфичности конструисања рама и простора у *Сарајевској хагади* остварена стратегијом дематеријализације позадине, чиме су се минијатуре овог јеврејског рукописа издвојиле од хришћанских предлогака из окружења који су му служили као полазиште. Сликаним представама архитектуре као сложеним оквиром представе овде су саопштене неке од најважнијих теолошко-културних идеја јеврејске, а посебно сефардске културе проучаване епохе.

Остварени резултати и научни допринос дисертације:

Докторска дисертација **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** представља научни допринос познавању заступљености, иконографских варијанти, модела и значења представљања архитектуре и архитектонских елемената у илуминираним средњовековним сефардским хагадама, те феномена апропријације и акултурације у средњовековној уметности. Важан резултат представља и боље разумевање поступка и средстава конструисања посебног визуелног идентитета сефардских заједница у којима и за које ове илуминиране књиге настају па тако и важан допринос познавању јеврејске уметности и визуелне културе уопште.

Закључак:

Будући да је докторска дисертација **КОНСТРУИСАЊЕ ОКВИРА НАРАЦИЈЕ: ПРЕДСТАВЕ АРХИТЕКТУРЕ У САРАЈЕВСКОЈ ХАГАДИ И ИЛУМИНИРАНИМ СЕФАРДСКИМ ХАГАДАМА 14. ВЕКА** коју је поднела докторанд Чедомила Маринковић у потпуности урађена према одобреној пријави, те да представља оригинално и самостално научно дело, слободни смо да

Наставно-научно веће Филозофског факултета Универзитета у Београду
обавестимо да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

доц. др Јелена Ердељан, ментор

ванр. проф. др Ненад Макуљевић

доц. др Иван Стевовић

ванр. проф. др Елиезер Папо